

Jean-Louis LISIMACHIO
Le Monde (traduït de l'original francès per Aina Dols)

La irrevocable modernitat del llibre

er instruir-se o per divertir-se, descobrir el món o recordar el passat, interpretar el temps i l'espai, la nostra segona meitat del segle XX disposa d'estrís sorprenents —ordinadors, xarxes informàtiques, CD-Rom...— allò que qualifiquem com a noves tecnologies.

Inventari incomplet: per a aquestes mateixes benaurances de l'ànima, hi ha un altre instrument almenys tan prodigiós com els que hem esmentat. Lleuger, de dimensions reduïdes, extraordinàriament manejable i portàtil —fins al punt que hom l'ha qualificat d'objecte nòmada per excel·lència—, es connecta a l'energia més natural: la del propi usuari. I si l'ús suposa una certa lògica, no necessita cap programari. Encara millor: autosuficient, és l'ús allò que, contínuament i sense pausa, manté i perfecciona els processos que el fan funcionar.

Aquesta petita meravella d'enginy tecnològic es diu llibre. N'hem oblidat les virtuts? El fet que s'hagi inventat ja fa mig mil·lenni no el reduirà a la cortesa deferència deguda al testimoni d'una tradició certament prestigiosa, però ben pròxima a resultar antiquada?

Els *defensors* del llibre tenen, potser, alguna responsabilitat en aquesta situació: sovint adopten una psicologia —en conseqüència una estratègia— d'assetjats, i en la seva argumentació perden de vista allò que realment és essencial. Amb independència de la seva edat, el llibre és absolutament modern. Perquè, què significa "ésser modern" per a un objecte o per a una tècnica si no "ésser del seu temps"? —És a dir, en aquesta època, eficaç, operatiu, totalment adequat a les finalitats que hom li assigna?

Una de les singularitats del llibre és que ha estat modern en el seu origen i ho continua essent en aquesta *perennitat*. Com és sabut, el mateix decenni de mitjan segle XV va viure el naixement de la impremta i el descobriment d'Amèrica, esdeveniments que marquen precisament, segons els historiadors, el començament dels temps moderns. I, des d'aleshores, la permanència del llibre com a base de la nostra construcció personal i col·lectiva prova la seva gran capacitat d'adaptació als estats del món, en permanent canvi, la seva aptitud per acompanyar les evolucions —individuais o del conjunt de la societat—, així com les innovacions tècniques que les susciten o que se'n deriven.

Del llibre podríem dir que essencialment és *compatible*. Ho fou amb la ràdio, amb el cinema, amb la televisió. Per una raó senzilla: l'escrit és la matriu dels continguts de

totes aquestes maneres d'expressió i de comunicació. En són inseparables, solidaris, i la seva modernitat, en el moment en què emergien, conduïa a la del llibre.

La lectura forma i desenvolupa en l'infant els processos mentals lògics i cronològics indispensables per a la intel·ligència de les noves tecnologies. Alhora, aquestes tecnologies contribueixen a exercir l'esperit crític, el plaer de la descoberta i les associacions creatives, el sentit de l'analogia i el de la relativitat. La seva aportació és indiscutible, però el llibre i l'escrit suposen una passa prèvia obligada, fora de la qual la percepció del món esdevé caòtica i la comunicació —per tant, inserció social— gairebé impossible.

D'altra banda, fins i tot l'accés a les noves tecnologies exigeix el domini de la lectura. Ja fa molt de temps que està superada la discussió sobre el pretès triomf imminent de McLuhan sobre Gutenberg.

Llegir, escriure, parlar: a les nostres civilitzacions anomenades, justament, *del llibre*, aquesta trilogia esdevé constituent de la individualitat i de la ciutadania —conceptes que marcaren precisament el naixement històric de la modernitat. Encara que fos amb les millors intencions del món, fer-la feble tot dissociant-la del seu suport més econòmic, més igualitari i més eficaç, el llibre, seria menysprear-la en la jerarquia dels mitjans i dels fins. I també per a les noves tecnologies suposaria tallar el tronc de l'arbre del qual s'alimenten.

Si la modernitat és allò que ens és absolutament contemporani en els projectes i en els seus efectes i, alhora, allò que preveu el futur, el llibre hi té el seu lloc, tota la seva legitimitat. Per a l'infant, mitjançant els manuals escolars, suposa l'únic *objecte cultural* que tenen sense excepció. Per a l'infant i per a l'adult, el món interior del qual, gràcies a les novel·les, assaigs i documents, es recrea contínuament, s'enriqueix amb experiències reals o imaginàries, en un joc constant, dinàmic, de profunda subjectivitat i de consciència dels altres.

Sobre aquest sòcol, els multimèdia poden elaborar el seu preciós calidoscopi de sons, d'imatges i de mots: el saber és com la creació, en què no hi ha res a perdre i molt a guanyar. Però sense el llibre hi ha un gran risc de cedir a una seducció que, a la vista dels objectius actuals d'una societat doblement amenaçada per l'autisme i l'exclusió, seria alhora una regressió i una enganyifa. ◆